

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

## ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

### I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

#### 1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1403/1, донетом на седници одржаној дана 25. априла 2024. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **мр Јелене Басте** под насловом „**Креирање уџбеника и силабуса енглеског језика струке за студенте економске оријентације у складу са анализом актуелних уџбеника и студентских потреба**”, урађену под менторским руковођењем др **Ане Ђорђевић**.

#### 1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

##### 1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Ненад Томовић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Англистика

Датум избора у звање: 23.04.2024.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду – Филолошки факултет

##### 2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Ивана Трбојевић Милошевић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Англистика

Датум избора у звање: 13.06.2022.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду – Филолошки факултет

##### 3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Данијела Ђорђевић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Стручни језик (енглески)

Датум избора у звање: 24.01.2023.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду – Пољопривредни факултет

## II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Јелена (Љубиша) Баста
Датум и место рођења:	06.04.1981, Ниш
Наслов магистарског рада:	Идентитет и разлика у савременој аустралијској аутобиографији
Датум одбране магистарског рада:	2015. година
Установа где је одбрањен магистарски рад:	Филозофски факултет Универзитета у Нишу
Научна област из које је стечено академско звање магистра:	Филолошке студије

## III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

**Basta, J.** (2018). Role of case studies in teaching English for business and economics. *Positioning English for Specific Purposes in an English Language Teaching Context*, str. 53-69. USA/Spain, Vernon Press. ISBN-13: 978-1622734665 (M14 – поглавље у M12)

**Баста, Ј. и Пејић, С.** (2018). Аутентични материјали у настави језика за посебне намене. *Конкурентност и одрживи развој привреде Републике Србије*, стр. 117-136. Ниш: Економски факултет Универзитета у Нишу. ISBN: 978-86-6139-161-3. COBISS.SR-ID 268172044. UDK 81'243. (M45)

**Баста, Ј. и Пејић, С.** (2020). Употреба видео записа као аутентичних материјала у дигитализованој учионици језика струке. *Дигитална трансформација у функцији привредног развоја Републике Србије*, стр. 575-591. Ниш: Економски факултет Универзитета у Нишу. ISBN: 978-86-6139-209-2. COBISS.SR-ID 27945225. UDK371.3:004. (M45)

**Basta, J. i Pejić, S.** (2023). Students' perceptions on the use of Google Classroom in LSP learning and its effects on developing linguistic competences. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*, 11(2), 353-370.

## IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

**Креирање уџбеника и силабуса енглеског језика струке за студенте економске оријентације у складу са анализом актуелних уџбеника и студентских потреба**

## V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет овог истраживања јесте развој уџбеника и силабуса енглеског језика економске струке за студенте који похађају наставу на факултетима економске оријентације у Републици Србији. Кандидаткиња примећује да се, када је реч о уџбеницима за енглески језик економске струке, на државним универзитетима у Србији користе или уџбеници популарних страних издавача, превасходно намењених пословним студијама, или, пак, уџбеници који представљају ауторско дело самих наставника ангажованих на факултетима а за које није наведено да су резултат посебних научних истраживања. Иностранци уџбеници углавном се баве општим пословним темама и њихов главни фокус представља пословни енглески језик, док се у мањој мери баве економским садржајима. Са друге стране, ауторска дела наставника који предају енглески језик на економским факултетима у великој мери обрађују текстове економске садржине, и, самим тим, покушавају да одговоре на потребе студената како у академском тако и у пословном окружењу, али је код њих фокус углавном на развоју једне или две језичке компетенције.

У складу са тим, први од општих циљева истраживања био је да се формира упитник са контролном листом за евалуацију уџбеника за енглески језик економске струке који се користе на факултетима економске оријентације, а који је кандидаткињи омогућио непристрасну процену њихових карактеристика. Анализирани су уџбеници како домаћих тако и страних аутора и то: *English 1* (аутора др Надежде Силашки и др Татјане Ђуровић), *English for Economists 2* (аутора др Татјане Ђуровић и др Надежде Силашки), *English for Economists 3* (аутора др Надежде Силашки), *English for Economists 4* (аутора др Татјане Ђуровић) и *Professional English in Use* (аутора Ијана Мекензија). Други општи циљ се односи на испитивање ставова студената по питању задовољства уџбеницима које користе и анализе њихових академских и професионалних потреба у вези са наставом енглеског језика струке. На основу извршене анализе добијених резултата у вези са карактеристикама уџбеника и анализе потреба студената, кандидаткиња даје предлог силабуса, а затим и уџбеника за иницијални курс енглеског језика на државним економским факултетима, који би својим садржајима помогао студентима да разумеју природу језика струке и да усаврше лингвистичке компетенције неопходне за економско окружење.

## VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Мр Јелена Баста у свом истраживању полази од следећих хипотеза:

**Хипотеза 1:** Популарни иностранци уџбеници који се примењују у настави енглеског језика за економисте углавном испуњавају већину критеријума по питању општих карактеристика, дизајна и организације уџбеника, разноликости наставних активности и задатака, као и фокуса на развоју све четири језичке вештине, те се веома често сматрају „златним стандардом“ у настави енглеског језика струке. Са друге стране, кандидаткиња полази од претпоставке да ови уџбеници нуде генерализоване, опште, превасходно пословне, а ређе економске, академске теме које би биле од значаја будућим економистима. Дакле, она сматра да је нагласак у овом случају на универзалној употребљивости и општој прихватљивости оваквих наставних материјала и тема, док су потребе самих студената стављене у други план. Верује такође да се ови уџбеници не баве културним разликама које постоје између англо-америчке и српске пословне културе, а које су од посебног значаја за комуникацију у економском и пословном контексту.

**Хипотеза 2:** Уџбеници који представљају ауторска дела самих наставника запослених на економским факултетима у Републици Србији показују мање карактеристика које се тичу разноликости наставних активности и задатака. Типови задатака који су нуде углавном подстичу индивидуални рад студената, а ређе рад у паровима и групама. Са друге стране, садржаји који се обрађују у овим наставним материјалима су ускостручни и тичу се, пре свега,

економских и пословних тема. На тај начин, текстови презентовани у овим уџбеницима су од веће користи за академски и даљи професионални развој студената.

**Хипотеза 3:** Студенти ће уочити позитивне аспекте уџбеника, попут разноврсности вокабулара/граматичких јединица или ускостручних тема које неки уџбеници нуде. Кандидаткиња верује и да ће они исказати позитивне ставове по питању поступности увођења пре свега граматичких, али и лексичких јединица.

**Хипотеза 4:** Очекује се да ће студенти исказати негативне ставове по питању недовољне систематичности у организацији уџбеника која су ауторска дела универзитетских наставника. Кандидаткиња претпоставља да ће студенти перципирати одсуство одређених типова вежбања на која су иначе навикли током ранијих фаза школовања. Истовремено, очекује да студенти уоче мању посвећеност одређеним језичким компетенцијама, попут слушања и писања, или, пак, одељака којима би се вршила провера стеченог знања и да искажу незадовољство присуством обиља граматичких партија.

**Хипотеза 5:** Иако би студенти на почетку студија требало да покажу униформни ниво познавања енглеског језика (Б2 ниво Заједничког европског референтног оквира за језике), прописаног Општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања и васпитања за предмет Страни језик, мр Јелена Баста очекује да ће бити одступања од овог нивоа, те да ће се студенти у упитнику, путем самопроцене знања, самостално изјаснити да поседују чешће ниже, а ређе више нивое знања.

**Хипотеза 6:** Студенти који се буду изјаснили да поседују средње и ниже нивое знања (Б1, А2 и А1) исказаће веће потребе за граматичким и вокабуларним садржајима (њихове примарне потребе ће бити у домену разумевања садржаја), док ће студенти који се буду изјаснили да поседују виши средњи и напредни ниво знања (Б2, Ц1) имати потребу за развојем комуникативних способности.

**Хипотеза 7:** Како се енглески језик за економисте изучава на различитим годинама студија, кандидаткиња претпоставља се да ће студенти нижих година студија исказати потребу за текстовима чији садржаји обухватају опште пословне теме из области пословне културе и комуникације и основних принципа пословања, док ће студенти виших година студија имати потребу за ускостручним, веома често академским темама из различитих економских области, попут макро- и микроекономије, пословних финансија, рачуноводства, ревизије, осигурања.

**Хипотеза 8:** Претпоставка је да ће студенти свих година студија исказати потребу за аутентичним материјалима који су стављени у одговарајући економско-пословни контекст како би се повећала мотивација студената за учењем енглеског језика струке и њихово учешће у наставним активностима и самом наставном процесу.

**Хипотеза 9:** Очекује се да ће предлог уџбеника силабуса који би уследио на основу обављене анализе потреба студената интегрисати све четири језичке компетенције – читање, слушање, писање и говор, док ће сам приступ изради уџбеника и силабуса бити свеобухватан и неће се темељити искључиво на једном приступу изради ових садржаја. Кандидаткиња претпоставља и да ће, у складу са потребама и циљевима студената, вежбања бити различитог карактера – усмерена како на одређене ситуације, тако и на специфичне стручне задатке који би се обављали индивидуално, у паровима или у групи.

## VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ова докторска дисертација има 229 страна густо куцаног текста и подељена је у десет поглавља, након којих следе списак коришћене литературе са 178 библиографских јединица и четири прилога (Упитник за евалуацију уџбеника за наставнике и студенте, Упитник о анализи потреба студената економије и приказ актуелних силабуса за предмет Енглески језик на државним факултетима у Републици Србији).

Након уводног излагања и разматрања проблема, у раду следи друго поглавље које се преваходно бави појмом енглеског језика струке. Кандидаткиња најпре указује на улогу енглеског језика и енглеског језика струке и њихових позиција у свету глобализације и све

интензивније међународне трговине и пословања, након чега следи разматрање појмова и дефиниција енглеског језика струке уз преглед његовог историјског развоја. Након указивања на разлике које постоје између општег и енглеског језика струке, кандидаткиња се окреће класификацији енглеског језика за посебне намене, уз истицање дистинкција између пословног и економског енглеског језика. На крају следи кратко излагање на тему конципирања курсева енглеског језика струке, како би се читаоци увели у даља разматрања, увођењем појмова потреба и анализа потреба.

Треће поглавље ове докторске дисертације нуди увид у теоријске аспекте анализе потреба, дајући преглед дефиниција појма потреба и њених значења, као и синтагме анализе потреба, уз опис низа активности које је неопходно спровести у циљу испитивања и процењивања потреба. Овде се, такође, разматрају различити приступи анализи потреба, уз посебан фокус на трима врстама анализе потреба, које укључују Манбијев (Мунбу, 1978) модел анализе циљне ситуације, анализу тренутне ситуације, и, на крају, анализу педагошких потреба. Посебна пажња се посвећује и процедурама спровођења анализе потреба, уз осврт на значај и улогу упитника, интервјуа, опсервација и студија случајева. На крају, кандидаткиња указује на сврху и примену анализе потреба у настави језика и њену улогу у развоју курсева енглеског језика струке.

У четвртном поглављу мр Јелена Баста се превасходно бави појмом силабуса, његовом структуром и фазама кроз које се пролази приликом његовог конципирања. Након указивања на ризике од претераног ослањања на силабусе у настави енглеског језика струке, нуди се приказ различитих типова (нпр. силабус усмерен ка производу и процесу) и приступа (холистички и традиционални) у изради силабуса. Овај теоријски оквир јој у каснијој фази истраживања служи као основ за утврђивање типа предлога силабуса за енглески језик за економисте.

Последње, пето поглавље у оквиру теоријског дела дисертације се тиче појма и дефиниције евалуације уџбеника, као и предности и мана употребе уџбеника у настави како општег енглеског језика тако и енглеског језика струке. Након указивања на потребу за евалуацијом уџбеника, у раду се даље нуде модели евалуације уџбеника и општа начела конципирања контролне листе као инструмента за спровођење евалуације.

Шесто поглавље под називом Методологија научно-истраживачког рада чини прво поглавље у оквиру другог, емпиријског дела дисертације. Овде је дат детаљан приказ специфичних циљева истраживања и хипотеза које се испитују у даљем раду. Осим указивања на употребу комбинованог модела истраживања (квантитативног и квалитативног) и примењиваних логичких модела, овде се нуди приказ инструмената који су коришћени у свим фазама истраживања, а који обухватају упитнике за евалуацију уџбеника од стране студената и наставника, као и упитнике о анализи потреба студената. У овом поглављу је детаљно објашњен принцип конципирања контролне листе која се користила у евалуацији уџбеника, након чега је дат опис испитаника и узорка, као и анализираних материјала/уџбеника и самих процедура спровођења истраживања и пилот истраживања. На крају овог поглавља, након приказа метода статистичке анализе података и најзначајнијих концепата у њој, мр Јелена Баста указује и на ограничења и изазове истраживања са којима се као истраживач суочила.

Седмо поглавље је посвећено резултатима истраживања и дискусији, и то тако да се у првом делу поглавља кандидаткиња бави резултатима истраживања добијеног на основу упитника за евалуацију уџбеника, док се у другом делу бави резултатима анализе потреба студената. Посебна пажња је посвећена како квантитативним тако и квалитативним аспектима истраживања, уз примену дескриптивне и инферентне статистике.

Као круна истраживачког рада, осмо поглавље се темељи на резултатима из претходног поглавља и бави се креирањем силабуса енглеског језика за студенте економије. Након указивања на улогу добро конципираног силабуса у настави енглеског језика струке, прелази се на преглед и анализу актуелних силабуса на државним економским факултетима у Републици Србији. По утврђивању предности и мана анализираних силабуса, кандидаткиња приступа одабиру и предлогу типа силабуса који би био формиран у складу са извршеним анализама. Осмо поглавље, такође, нуди и одговоре на питања који би требало да буде полазни ниво предлога силабуса, као и то који би то били исходи и и циљеви силабуса за предмет Енглески

језик (за економисте) 1. Поглавље се завршава свеобухватним предлогом силабуса за наведени предмет по наставним недељама.

Девето, претпоследње поглавље, се бави креирањем предлога уџбеника за предмет Енглески језик (за економисте) 1. Након ревидирања општих принципа креирања уџбеника у контексту предлога будућег уџбеника, мр Јелена Баста приступа давању конкретног предлога уџбеника уз опис свих његових карактеристика. Посебна пажња је посвећена изгледу и дизајну, страници са садржајем, и структури потенцијалних наставних јединица, уз примарни фокус на развоју свих језичких вештина и на типовима вежбања која би се примењивала у уџбенику.

У последњем поглављу ове докторске дисертације износи обједињене закључке у вези са резултатима овог двојаког истраживања, као и закључке у вези са приступима креирању силабуса и уџбеника за горе наведени предмет. Овде наводи и импликације и препоруке за даља истраживања која би проистекла из овог научног рада.

## VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Резултати истраживања кандидаткиње мр Јелене Басте су у великој мери потврдили полазне хипотезе. Показало се, на пример, да једини анализирани уџбеник страног аутора задовољава већину критеријума за добро организован и конципиран уџбеник, али да поседује и одређене недостатке, као што су одсуство вокабуларних листа, глосара, додатних ресурса и редовних процена знања и тестова, који би студентима олакшали увид у лични напредак. Што се тиче методичких принципа организације уџбеника, резултати евалуације су показали да су наставне активности и задаци подстицајни, занимљиви и интересантни студентима, те да стимулишу све стилове учења – од индивидуалног рада, преко рада у пару, до рада у групама.

Ипак, упркос једној од полазних претпоставки изнетих у Хипотези 1 да инострани уџбеници поспешују развој свих лингвистичких компетенција, истраживање је показало да се анализирани уџбеник страног аутора фокусира превасходно на развој вештина читања и говора, док су преостале две језичке компетенције обрађене у много мањој мери, или, пак, уопште нису ни обрађене. Хипотеза 1 је оповргнута и по питању претпоставке да се инострани уџбеници превасходно баве општим пословним, а ређе специфичним економским темама, јер уџбеник *Professional English in Use* пре свега обрађује финансијске теме, што је, и у складу са његовим поднасловом, који гласи *Finance*. На крају, критеријум по којем би уџбеници енглеског језика требало да се баве како циљном (англо-америчком) културом тако и изворном, српском културом, овде није испуњен.

Занимљиво је још напоменути и да су у потпуности оповргнуте Хипотеза 6 и 7. Наиме, иако се пошло од уверења да би студенти нижих (Б1, А2 и А1) нивоа знања показали већу потребу за граматичким и вокабуларним вежбањима, а студенти виших (Б2 и Ц1) нивоа потребу за комуникативним вештинама, испоставило се да сви студенти исказују уједначене потребе за свим наставним садржајима, како рецептивним тако и продуктивним. Такође, упркос уверењу да би студенти нижих година студија исказали већу потребу за општим пословним садржајима, резултати како квантитативног тако и квалитативног истраживања су указали на то да ови студенти имају идентичне потребе као и студенти старијих година студија, а које се односе на доминантно економске садржаје – на рачуноводство, маркетинг, микро- и макроекономију и сл.

Оно што поред поменутих резултата представља највећи допринос ове дисертације, огледа се, између осталог, у свеобухватном и изразито темељном приступу истраживању у коме је учествовало 200 студената који похађају наставу енглеског језика струке на свим годинама основних студија на државним економским факултетима на четири универзитета у Србији (Универзитету Београду, Универзитет у Нишу, Универзитет у Крагујевцу и Универзитет у Новом Саду). Сви испитаници су попуњавали и упитник о анализи потреба студената економије, а при евалуацији уџбеника сакупљено је укупно 286 упитника, јер су неки студенти у два наврата попуњавали упитнике за оцену различитих уџбеника у различитим временским периодима. У истраживању које се тиче евалуације уџбеника су учествовала и три наставника,

од којих су два директно укључена у наставни процес, док је трећи наставник независни евалуатор, наставник енглеског језика на државном економском факултету у пензији. Поред евалуације поменутих уџбеника, кандидаткиња са подједнаком пажњом приступа и анализи актуелних силабуса на државним економским факултетима у Републици Србији.

Осим описаног обима истраживања мешовитог типа, неопходно је нагласити да су инструменти на којима оно почива резултат изузетно детаљног и опсежног критичког разматрања и синтезе релевантне литературе, о чему сведочи и 178 наведених библиографских јединица. Са друге стране, резултати вишеструке и вишеслојне евалуације актуелних уџбеника и силабуса енглеског језика струке за студенте економске оријентације утолико су значајнији јер представљају полазну тачку за предлоге истих за предмет Енглески језик (за економисте) 1, које кандидаткиња нуди кроз јасно дефинисане исходе и циљеве курса, приказ свих тема и вештина кроз које би се оне обрађивале по наставним недељама, приказ предлога садржаја уџбеника и детаљно описану структуру наставних јединица. Као изузетан пример добре праксе у креирању наставних материјала и силабуса, а пре свега озбиљности и систематичности са којом је потребно приступити овом процесу, остаје искрена нада да понуђена решења заиста јесу први корак у коначном креирању описаног будућег уџбеника који би се једног дана нашао пред студентима.

Најзад, осим наведеног научног доприноса докторске дисертације, неизбежно се истиче стил којим је писана, а који карактерише прецизност, дубинска анализа и стручно аргументовање које мр Јелена Баста доследно примењује, а који употпуњују изузетно позитиван утисак о овом значајном научном остварењу.

## **IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Креирање уџбеника и силабуса енглеског језика струке за студенте економске оријентације у складу са анализом актуелних уџбеника и студентских потреба“** аутора мр Јелене Басте, констатовано је да утврђено подударане текста износи **5%**.

Овај степен подударности последица је коришћења фраза које су карактеристичне за научни стил и навођења извора у тексту дисертације, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

## **X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ**

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација **„Креирање уџбеника и силабуса енглеског језика струке за студенте економске оријентације у складу са анализом актуелних уџбеника и студентских потреба“** кандидаткиње мр Јелене Басте оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом **„Креирање уџбеника и силабуса енглеског језика струке за студенте економске оријентације у складу са анализом актуелних уџбеника и студентских потреба“**, коју је урадила кандидаткиња мр Јелена Баста под менторством др Ане Ђорђевић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. \_\_\_\_\_  
др Ненад Томовић, ванредни професор  
председник Комисије

2. \_\_\_\_\_  
др Ивана Трбојевић Милошевић, ванредни  
професор  
члан Комисије

3. \_\_\_\_\_  
др Данијела Ђорђевић, ванредни професор  
члан Комисије